

11. Kísérletek fémekkel

Alumínium, magnézium és vas azonosítása

Szükséges anyagok: alumínium-, vas- és magnéziumpor, tömény sósav, NaOH-oldat

Eszközök: kémcsövek, 2 db 2 cm³-es fecskendő

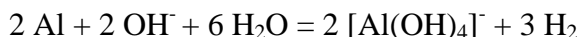
Kísérletleírás:

Három kémcsőben alumínium-, vas- és magnéziumpor található. Feladatunk a három anyag azonosítása, melyhez nátrium-hidroxid-oldatot és tömény sósavat használunk. Először a nátrium-hidroxid-oldatot adjuk a porokhoz, majd megfigyeljük a reakciókat.

Tapasztalat (1):

A NaOH-oldat hozzáadása után láthatjuk, hogy az alumíniumot tartalmazó kémcsőben gázfejlődés indul meg, a másik két kémcsőben nincs változás.

Magyarázat (1):

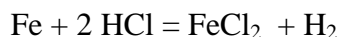
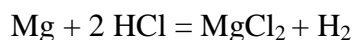
Miután az alumíniumot elkülönítettük, adagoljunk újabb adag vas- és magnéziumporhoz tömény sósavat.

Tapasztalat (2):

Mindkét kémcsőben pezsgés indul meg. A Mg esetében színtelen oldat keletkezik, a vas esetében zöld színű oldat keletkezik az oldódás során.

Magyarázat (2):

Az oldódás során hidratált ionok keletkeznek és hidrogéngáz fejlődik. A hidratált magnéziumionok színe színtelen, a keletkező hidratált vas(II)-ionok színe zöld.

Nátrium reakciója vízzel

Szükséges anyagok: nátrium darabka, víz, fenolftalein

Eszközök: üvegcád, csipesz, kés

Kísérletleírás:

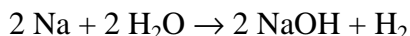
Az üvegcádba vizet töltünk, majd néhány csepp fenolftaleint cseppentünk bele. A sötét üvegcád, petróleum alatt tárolt nátriumtömbből levágunk egy kicsiny darabot és csipesszel a vízbe helyezzük.

Tapasztalat:

A nátrium darabka megolvad, borsószem alakú lesz, és a fejlődő gáz hatására ciklámenszínű csíkot húzva a vízen „futkározni” kezd, majd „felrobban”.

Magyarázat:

A rendkívül heves (kb. 900 °C –os) exoterm reakció hatására olvad meg a nátrium. A robbanást a fejlődő hidrogéngáz okozza.

A létrejövő nátrium-hidroxid-oldat erősen lúgos kémhatású, a fenolftalein indikátor lúgos kémhatásra vált át ciklámen színűre.

Vas(II)-szulfát-oldat vizsgálata rézlemezzel és réz(II)-szulfát-oldat vizsgálata vaslemezzel

Szükséges anyagok: vas(II)-szulfát-oldat, réz(II)-szulfát-oldat, rézlemez, vaslemez, desztillált víz

Eszközök: főzőpoharak, csipesz, óraüvegek

Kísérlet leírása:

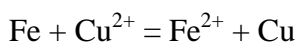
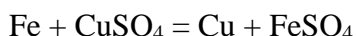
Az oldatokat főzőpoharakba töltjük. A vas(II)-szulfát-oldatba rézlemezt, a réz(II)-szulfát-oldatba vaslemezt rakunk. Néhány percvárákozás után csipesszel kivesszük a fémlemezket az oldatokból, és óraüvegekre tesszük őket.

Tapasztalat:

A vaslemezen rézkiválás figyelhető meg, a rézlemez változatlan marad.

Magyarázat:

A Fe/Fe²⁺ rendszer redoxpotenciálja kisebb, mint a Cu/Cu²⁺ rendszer potenciálja. Emiatt az elemi vas redukálni képes a Cu²⁺-ionokat.

Cink- és ólomlemez megkülönböztetése

Szükséges anyagok: megtisztított cink- és ólomlemez, FeSO₄ oldat

Eszközök: 2 főzőpohár, csipesz

Kísérletleírás:

A lemezeket FeSO₄ oldatba tesszük

Tapasztalat:

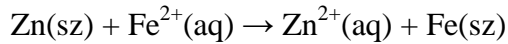
A lemezeket FeSO₄ oldatba tesszük. A cinklemezen vaskiválás figyelhető meg. Az ólomlemezen nem történik változás.

Magyarázat:

A cink, cinkion rendszer standardpotenciálja $\varepsilon^\circ(\text{Zn}|\text{Zn}^{2+}) = -0,76\text{V}$, az ólomé - $\varepsilon^\circ(\text{Pb}|\text{Pb}^{2+}) = -0,13\text{V}$, a vasé $\varepsilon^\circ(\text{Fe}|\text{Fe}^{2+}) = -0,44\text{V}$.

Mivel a $\text{Zn}|\text{Zn}^{2+}$ rendszer standardpotenciálja kisebb a $\text{Fe}|\text{Fe}^{2+}$ rendszerénél, a vasionok kiválnak a lemezen, a cinkionok pedig az oldatba kerülnek.

Reakcióegyenlet:

Laboratóriumban régóta tárolt égetett mész és mészkőpor azonosítása

Szükséges anyagok: CaCO_3 , CaO , víz, sósav

Eszközök: 3 kémcső, kémcsőtartó állvány, 2 fecskendő, kanál

Kísérlet leírása:

Égetett mészre és mészkőporra vizet, és sósavat csepegtetünk.

Tapasztalat:

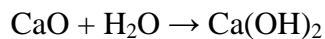
Mindkét anyag mindkét közegben hasonlóan viselkedik.

Magyarázat:

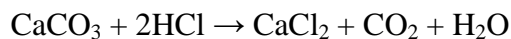
A CaO karbonátosodhat, tehát állás közben CO_2 -t és vizet köthet meg, ezért sósavban gáz fejlődik. Ha tiszta az anyag, akkor gázfejlődés nem tapasztalható.

Reakcióegyenletek:

A CaO állás közben karbonátosodik:

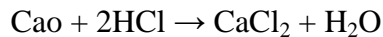

Sósav hatására a CaCO_3 -ból CO_2 gáz fejlődik.

Megjegyzés:

I, Ha a CaO tiszta, akkor megkülönböztethető a két anyag, ugyanis a CaO sósavban nem fejleszt gázt.

II, A CaO kis mértékben ugyan, de oldódik vízben. Ez az oldódás más eszközökkel kimutatható.

